

DEBATT DEBATT

Gunnar Skagestad:

Hvilket regime er verst?

Herr redaktør.

Under overskriften «Hvilket regime er verst?» gjenga Farmand i våres (nr. 13, 1971) fra *The Economist* en sammenlignende oversikt over tilstandene i henholdsvis Syd-Afrika og Sovjet-Unionen. Oversikten belyste på en systematisk og instruktiv måte graden av – og mangelen på – politisk frihet i de to land. Sitt spørsmål om hvilket regime som er verst, lot Farmand forøvrig stå ubesvart, og med god grunn: Sammenligningen falt ikke ut til noen av de to parter fordel.

Ikke desto mindre opplever vi rett som det er at Farmand bringer artikler og innlegg som skjønnmaler og skamroser forholdene i Syd-Afrika. Et par eksempler fra den senere tid: Karl Borgin i nr. 42 og Ruth Ovrum i nr. 43. (Borgin er forøvrig ingen nykomling i denne sammenheng, mange lesere vil huske hans mildest talt apologetiske artikler om Syd-Afrika i Farmand for ca. 10 år siden.)

Man vil derimot lete forgjeves i Farmand etter tilsvarende tendensiøst *pro-sovjetisk* stoff. Det er i og for seg intet stort savn. Farmand fortjener all honnør for sin utrettelige innsats for å avsløre sovjet-systemets sanne – og ondartede – vesen. Desto mer påfallende er den lunkenhet som bladet utviser når det gjelder det sydafrikanske system.

Jeg er oppmerksom på at Farmand redaksjonelt har tatt avstand fra rasistiske overgrep og rettløshet i Syd-Afrika. Jeg er klar over at man vil kunne hevde at bidragsyteres og innsenderes meninger får stå for deres egen regning, og ikke behøver å falle sammen med redaksjonens syn. Likevel er det redaksjonen som, ved sin utvelgelse av det stoff som skal trykkes, er ansvarlig for bladets profil (i såvel saklig som ideologisk forstand), og som får ta skylden om denne profilen får slagside.

Det er ikke her spørsmål om såkalt høyre- eller venstre-«vri», men om vilje til å føre en konsekvent linje, basert på fakta og helstøpte holdninger.

Et forhold som man vil ha merket seg, er at venstre-radikale kretser, hvis judisium ellers ikke alltid har vært det beste, gjerne har stått i fremste rekke i fordømmelsen av Syd-Afrika. Dette kan muligens (og forståelig nok) ha bidratt til å gi enkelte den oppfatning at det sydafrikanske systemet nok ikke er så aller verst allikevel. Såvel disse venstre-radikalerne som skribenter av typen Borgin og Ovrum, har bidratt til en uheldig mytedannelse om det sydafrikanske samfunn: At dette samfunn i mangt og meget står for de samme kapitalistiske, nærings-liberalistiske og anti-kommunistiske verdier som også Farmand hylder.

Dette er et falskt bilde, som Farmand selv burde gå i bresjen for å få fjernet, istedenfor som nå å bidra til at det festner seg.

Syd-Afrika er *ikke* et kapitalistisk samfunn. I sine restriksjoner på utøvelsen av eiendomsretten og i sin tvangsdirigering av arbeidsmarkedet, er det sydafrikanske system helt på linje med hva man finner i de sosialistiske land. At disse virkemidler benyttes for å fremme en illiberal og tvers i gjennom u-kapitalistisk rase-ideologi, gjør ikke saken bedre.

La gå at det går an å gjøre en skjelm urett; personlig nærer jeg intet ønske om å delta i «hetsen mot Syd-Afrika». Selv om arten og graden av den sydafrikanske militære oppbygning i de senere år ikke skal forties, er det neppe riktig å karakterisere landet som noen «trusel mot verdensfreden» på linje med f.eks. Sovjet-Unionen. Likeledes vil jeg ikke helt frakjenne Syd-Afrikas begynnende «dialog» med sorte afrikanske stater enhver positiv verdi.

La det likevel ikke være noen tvil om det sydafrikanske systems brutalitære karakter. Hvis Farmand vil være talerør for dem som ønsker å fordreie denne kjensgjerning, tar bladet på seg en rolle som passer det dårlig.

Oslo

Gunnar Skagestad